

2015

פרוטוקול מס' 56/ג

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ב', כ"ה בטיוון תשי"ז - 24.6.57 בשעה 10.30.

- השתתפו:
- נ. ניר - היו"ר
  - ב. אזניה
  - ע. איכילוב
  - ד. בר-רב-האי
  - ט. בגין
  - ש. הלל
  - י. הררי
  - ז. ורהפטיג
  - ש. יוניצ'טן
  - ח. יהודה
  - ח. רונין
  - ש. רוזנברג
  - י. שופטן

- נוזמים:
- פ. רוזן - שר המשפטים
  - ח. כהן - היועץ המשפטי
  - א. ידין - הטשנה ליועץ המשפטי
  - נ. סלומון - משרד המשפטים
  - ה' רוזנטל - משרד המשפטים

י. אולשן - נשיא בית-המשפט העליון
ה' אייזנברג - מנהל בתי-המשפט

סדר-היום: חוק בתי-המשפט.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר נ. ניר:

חוק בתי-המשפט.

נתקבל תזכיר מאגודת העתונאים, בהתאם לטה
שהודענו להם באופן בלתי רשמי.

היו"ר נ. ניר:

(קריאת התזכיר).

פ. רוזן:
סעיף 41 של החוק המוצע בא בטקום סעיף 126 של
פקודת החוק הפלילי, שאותו אנו מבטלים. בנוסח
החדש הוצאו השופטים, אם כי אפשר להגיד שכאשר כתוב "על המשפט", זה כולל גם
את השופטים. נודע לי שהשופט לנדאו אמר כי ועדת החוקה הפקירה לגמרי את
בתיהט"ש עי"כ שהסתפקה בסעיף 41. זאת אומרת, זוהי דעה המנוגדת לזו של
העתונאים. אני יודע שגם נשיא ביהמ"ש העליון מתכוון לעמוד על כך היום.

ועדת החוקה, חוק וטשפט
24.6.57
חוק בתי-המשפט

ד.ס.

ש. רוזנברג : עד כמה שאני זוכר סעיף 41 היה תוצאה של פטרה בוועדת טשנה סיוחדת אשר דנה בכך. הוכנסו כמה תיקונים טרחיקי-לכת ע"ט שאפשר יהיה להגיע לפטרה. אינני יודע אם בכלל יש מקום לדיון בענין זה.

י. שופטן : הגירסה השניה של העתונאים לוקחת כיסוד את הנוסח שלנו. הייתי מציע לעמוד על ההבדלים בין גירסתם השניה ובין הנוסח שלנו, ולראות מה אפשר לעשות.

ח. כהן : כל ההבדל הוא במלה "כוננה". על הסלה הזאת דנו גם פה וגם בוועדת המשנה הרבה טאו. השיקול שקבע או היה טאף פעם אי-אפשר להוכיח כוננה להשפיע. הטעף הזה יהיה אמת טמה אם נכתוב זאת, כמו כמה סעיפים המצויים עכשיו בחוק ואשר לא יכולנו לבצעם.

י. שופטן : טאחר שהעתונות היא טכשיר די חזק, וכדי שהם לא יבואו בטענה שהחלטנו בענין זה בלי לאפשר לקהל הרחב להביע דעתו, אפשר להכניס הסתייגות בענין זה, ונראה איך תחליט הכנסת. אז הטענה לא תהיה אל הוועדה אלא אל הכנסת.

ש. רוזנברג : אם להכניס הסתייגות, צריך לאפשר להכניס הסתייגות גם בכיוון ההפוך, כי הנוסח הזה היה תוצאה של פטרה. אני, לטשל, ביקשתי להוסיף את המלה "עלול" וישרתי עליה בגלל הפטרה.

ח. כהן : תשמעו ודאי עוד מעט מנשיא ביהמ"ש העליון שטבחנתו ומטבחנת השופטים הוא היה רוצה להחזיר ליסנו את סעיף 4 לפקודת בזיון בתי-המשפט, אשר היה קיים בתקופת הסנדט. כלומר, הוא היה רוצה שתהיה לביהמ"ש הגבוה לצדק סטכות סוטריית לסנוע פרסוטים ולהטיל עונש על פרסוטים טכלי שיהיה צורך בטשפט פלילי רגיל. אנחנו החלטנו שלא להחיות את הפרוצידורה הסוטריית הזאת אלא להשאיר את הדבר בטטגרת טשפט פלילי רגיל, כשעומס ההוכחה טוטל על התביעה הכללית. ונוסחת הפטרה שחברי הוועדה טטכו ידיהם עליה טטילה עומס הוכחה שאינו קל ביותר. אבל הפרטום צריך להיות כזה שיש בו כדי להשפיע על טהלך הטשפט ועל תוצאותיו. ואני חושב שטום דבר טן הדברים שהעתונאים כותבים בתזכירט, אינו טחדש טשהו לבני הדיונים והשיקולים שהיו בוועדה בענין זה. וזוהי אבן-הבוחן. הייתי טבין אילו היו הם טחדשים טענות אשר לא נלקחו בחשבון בזמן הדיון ההוא, כפי שהיה לגבי הצעת הסטדרות עורכי-הדין. בהצעתם לאפשר גם לשופט שלום לתת רשות ערעור. אבל אי-אפשר עכשיו להתחיל לרטום הסתייגויות רק טטום שיש פניה כזאת, בדברים שכבר נדונו בוועדה.

אם טותר לי להוסיף, דיברו כאן על בזיון הכנסת ובזיון ועדה של הכנסת ע"י גופים אחרים. ואני אחד טאלה אשר טאד-טאד טקפיד על כבוד הכנסת ועל כך שלא יהיה בזיון הכנסת. אינו צריך גם להיות זלזול בוועדת הכנסת ובכנסת ע"י חבריה.

י. שופטן : אני מציע שנחזור לענין לאחר שנשמע את דברי נשיא ביהמ"ש העליון.

(נכנסים לישיבה נשיא ביהמ"ש העליון אולסן וטנהל בתי-המשפט אייזנברג).

היורג. ג. ניר : אני טודה לנשיא ביהמ"ש העליון על היענותו להזמנתנו ומבקשו להביא בפנינו את דעתו ואת דעת השופטים לא רק על הסעיפים אשר ניתנה לו הזמנות לעמוד עליהם בהופעתו הראשונה בפנינו אלא גם על יתר הסעיפים שיטצא לנכון.

י. אולסן : אני טודה על ההזמנות שניתנה לי, ואינה טגיעה לי טודה כלל וכלל על היענותי להזמנה טפני טגט אני וגם חברי חושבים שתמיד טחובתנו הוא, בעיקר באשר לוועדה הזאת, לעמוד לסירותה בכל רגע שהיא טמצא לנכון.

ועדת החוקה, חוק וטשפט
24.6.57
חוק בתי הטשפט

רט.

י. מולטון:

סה שנוגע להערותי להצעת החוק, איבני טבור
שיהיה זה סן הסועיל לפתוח עכסיו בהרצאה על כל סעיפי החוק, כי אחרי
הכל כבר הופעתי בפני הוועדה ודעותי פחות או יותר ידועות. אם לאחר
דברי ירצו חברי הוועדה להציג לי שאלות בקשר לסעיף זה או אחר, אענה
ברצון.

כבר הדגסתי שאילו היתה ההנחה שתמיד בעתיד
יהיה אותו סטרד סטפטיס ואותו סר טשפטיס, כי אז אולי לא היינו רואים
כל צורך להסתייג ולסתוח ביקורת על סעיף זה, בגלל כוח זה או אחר שניתן
לסר הטשפטיס. אבל כטו בחוזה, סי שעורך אותו צריך לראות טראש את כל
האפשרויות השחורות ביותר, כך גם בחוק, אין צריכים לקחת בחשבון רק את
ההוזה אלא יש להתחשב גם עם העתיד, סתוך הנחה שבעתיד יכול להיות שר
סלא ינהג כפי שנוהג סר הטשפטיס הנוכחי. נאטר פעס בנוכחתי, שאם זה נכון
ביחס לסר, זה יכול להיות נכון גם ביחס לנשיא בית-הטשפט העליון. נאופן
תיאורטי זה נכון. אבל נאופן מעסי אין זה כך. כי סר זוהי טטרה פוליטיית
אטר נקבעת לפי שיקולים פוליטיים, קואליציה, אופוזיציה, בעוד שטטרת
נשיא בית-הטשפט העליון אינה טטרה פוליטיית. נשיא בית-הטשפט העליון נבחר
על-ידי ועדת טיבוים, שגם בה אין שיקולים פוליטיים, ובכל אופן, עד
עכסיו לא היו. יחד עם זאת איבני אטר שנשיא בית-הטשפט העליון הוא
סלאך סן הסטיס. ובכל זאת יש הבדל. סתוך הנחה זו, שהיא אולי טלאכותית,
שיטנה אפשרות שיהיה סר סיוכל להשתטש לרעה, ושנחננו צריכים לסייג כל
סה שאפשר לסייג, אעיר את דברי.

יש בחוק סעיף אשר לא היה קודם לכן, הקובע כי
בבית-הטשפט העליון יהיו שופטים בטספר שקבעה הכנסת בהחלטה. אט לאטר את
האטת, אין זה כל כך נוח לי להעיר טשהו על סעיף זה, ובכל זאת אני חושב
לי לחובה לעשות זאת, כדי שחברי הוועדה הנכבדים ידעו לפחות טה אנחנו
חושבים. כטובן, הוועדה טוטסכת להציע את החוק לכנסת, ויש לה שיקולים
סלה. ואם היא בכל זאת תחטוב שהשיקולים סלה עדיפים על הדברים שאטטיע
כאן, היא תעשה, כטובן, כרצונה.

אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה שאנחנו היינו תמיד
טעונינים שבהי הטשפט יעמד מעל לכל טיני שיקולים פוליטיים. עד שנתקבל
חוק הטופטיס, היו שופטי בית-הטשפט העליון טתמנים בטופו של דבר על-ידי
הכנסת. טשהטציאו את ועדת הטיבוים הטורכבת טתטעה חברים, אחד השיקולים
היה פעס כל הכבוד, בית הטחוקקים הוא טוטד פוליטי עם טפלגות וכו', ותמיד
יש אפשרות של שיקולים בין הטפלגות. וכטס שהעדפנו טתהיה ועדת
טיבוים טיוחדת טנקבעה בחוק בקשר עם טיני שופטיס, כולל שופטי בית-
הטשפט העליון, כך טאותם השיקולים היינו מעדיפים טטספר הטופטיס בבית-
הטשפט העליון ייקבע על-ידי טוטד או איטיות סלא תהיה לו אפשרות להכניס
בענין זה שיקולים פוליטיים. (ראיתי שיש הסתייגות סזה יהיה על-ידי נשיא
הטדינה). לא ארחיב יותר את הדיבור על ענין זה.

לסעיף 8: דיון נוסף. הבעתי בענין זה את דעתי ודעת
חברי, ולא ארחיב על כך את הדיבור, אלא אם כן ימצא טיטהו שיחפוץ לסאול
שאלות. אעיר רק שני דברים.

הדבר הראשון: היה זמן שחשבו שככל שיש יותר
אינסטנציות בטדינה, כך יש יותר בטחון שיעשה צדק. הטחטבה הטודרנית,
אטר נוצרה עקב נטיון של תקופות טטויטות, היא עכסיו הפוכה: דוקא
רינוי אינסטנציות אינו טוביל להטלטת הצדק אלא לעיניו דין. אולי רבים
טכט יתפלאו לסטוע, אבל אני טטעתי זאת בהרצאה של יוריסט אנגלי לפני
כטה חדשים, טסיפר כי עכסיו טתנהלת תעטולה גדולה בחוקי הטשפטנים באנגליה,
לבטל את הערעור לבית הלורדים, טפני שלעתיים קרוב ט הדבר הזה טביא לעיניו
דין. בתור קוריוז סיפר אותו יוריסט על טקרה של אנגלי בטס ג'ונס, שהיתה
לו תביעה נגד חברה. היריב היה עסיר. התובי הגיש טטפס וזכה בדין. הוא
טטח. אח"כ קיבל הודעה שיריבו מגיש ערעור. לכך כבר לא טטח, כי זה כרוך
בהוצאות. הוא הציע לעו"ד סלו להגיע אולי לאיזו פטרה. אך החברה לא היתה
טעונינת בכך, כי בטבילה זה היה ענין עקרוני. והתובע זכה גם בערעור.
לא עבר טבוע ונודע לו שהם הגישו בקסה לבית הלורדים. ואז הוא הציע להם
פטרה על חצי הטכום. אך לא עזר לנו. הם היו טוכרחים ללכת עד הסוף.

י. אולסון :

והיוריסט מסיים ואומר שה' ג'ונס עומד על סף פסיטת רגל, אם דבר זה נכון באנגליה, הוא ודאי נכון אצלנו. אנחנו יושבים בערעורים אזרחיים. ואני בסיוחך יושב בבקשות לערעור נוסף בבית-המשפט העליון. סתוך בסיוני אני יכול לאמר לכם שחלק גדול של הערעורים טובא אך ורק סתוך אטביציה של צד אחד ללמד לקח לצד השני, אפילו כשהוא יודע שסופו להיכשל. זה קורה בעיקר עם בעלי-בתיים, כאשר בעל הבית הוא די עשיר ואינו סובל את הדייר שלו, והוא יודע שהדייר עני טרוד. הוא פשוט טמח את חייו עד האינסטנציה האחרונה. כשזה מגיע לערעור נוסף, עפ"י רוב אינני נותן רשות במקרים כאלה, כשאני רואה שהמטרה היא כזאת. אבל לפעמים עו"ד מתחכם להעלות בעיה שבגללה אני סוכרר לתת רשות ערעור. כי כשאני יושב בבית-המשפט העליון בדיון על בקשות לטתן רשות ערעור, אינני יושב כבית-משפט, ואסור לי אז להחליט מי צודק בטענתו. מה שאני צריך לקבוע הוא רק דבר אחד: אם הטענות הן כאלה שהן ראויות לעיון. לסל, פירוש של חוק. עפ"י רוב שאלה זו מתעוררת בקשר עם חוקים חדשים של הכנסת. וכטוב, במקרים כאלה הנטייה היא לתת רשות ערעור, כדי לאפשר פירוש החוק. בכל אופן, אין לשכוח שלא תמיד ריבוי אינסטנציות טוביל לצדק. בהרבה מקרים הוא טוביל לעיבוי דין.

בשנועות האחרונים דיברו בעתונות הרבה על אי-תלות בתי-המשפט, כאילו ועדת החוקה עושה דבר העלול להרדס את אי-התלות. אני סוכרר להסתייג טכל הביקורת הזאת. אם יש טענה הנוגעת לאי-תלות, היא נוגעת לסעיפים אחרים. עמדתנו בענין זה היתה לא בקשר עם אי-תלות אלא בקשר עם יעילות עבודתנו. החששות העיקריים שלנו בענין זה אינם נובעים סתוך פחד של פגיעה באי-התלות אלא סתוך פחד של פגיעה רצינית בסדרי עבודתנו.

המצב בבית-המשפט העליון הוא כזה שבכל סוגי הענינים פרט לערעורים אזרחיים, אנחנו מעודכנים. משפט בג"צ נמשך שנים-שלושה חדשים מתחילתו עד סופו. בערעורים פליליים אנחנו דנים בענינים שהעבירה נוצעה בחלק השני של 1956. מספר הערעורים האזרחיים הוא בין 350-400. לפני שנתיים בערך היה על בית-המשפט העליון לספל בטספר הערעורים הנכבטים כל שנה, וטלבר זאת כ-600 ערעורים תלויים ועומדים. כרגע המצב עדין אינו טוב, אם כי הוא אולי טוב בהשוואה לארצות אחרות. אנחנו חושבים שהוא עדין אינו די טוב. כרגע מספר הערעורים האזרחיים התלויים ועומדים הוא 330, עד היום האחרון, ז"א, כולל כל הערעורים שהוגשו בשנת 1957.

ואם יש לנו חששות רציניים בקשר עם הוראות חוק זה, הרי זה דוקא בשטח של יעילות בעבודה.

לדעתי, הרע בסיעוטר הוא להסתפק בסעיף 8(א) ולסחוק את סעיף 8(ב). אבל אם הוועדה חושבת שחשוב להשאיר את 8(ב), כי אז יש לי הערה אחת. כתוב פה: "אם חשיבות הענין או חשיבותה של ההלכה, שגפסקה בו מצדיקה לדעתם דיון נוסף". אני חושב שהביטוי "חשיבות הענין" טטוכן מאוד. ואם גזירה היא לקבל את סעיף 8(ב), הייתי מציע לסחוק את הטלים האלה. דוקא לאור הסיפא, "חשיבותה של ההלכה", יש טקום לפרש את חשיבות הענין באופן הרחב ביותר. לסל, ענין שהעמותות כותבת עליו בטאטרים ראשיים בטסך שנועות, בעיני שופט הוא יכול להיות ענין רגיל, אבל טכיון שיוצרים טביב זה אתמוסיפרה ציבורית טטוייטת, זה יכול להיכנס לטטגרת של "חשיבות הענין". ולזה אין כל גבול, בעיקר בהתחשב עם כך שזה ענין של דיון נוסף.

לכאורה אפשר לחשוב: מה הרעש? הלא זה הולך לנשיא בית-המשפט העליון, הוא סעיין בבקשה, ויוכל להשתמש בכוחו שלא להיענות לה. אבל זוהי טעות. עפ"י רוב בקשה כזאת שנגיע אלי או אל שופט אחר שאליו מעביר את הענין, נוגעת לענין שאין לי או לשופט האחר כל טושג עליו. ואם טוגשת בקשה כזאת, תהיה מה שתהיה דעתי על הסעיף הזה, ברגע שהכנסת טקבלת אותו, חובה עלי לבצעו. ואינני חושב שהכנסת תקבל זאת ואני מעטה טלאכתי רטייה. ז"א, ברגע שיתקבל סעיף 8(ב), אצטרך להתייחס לזה בטל הרצינות. ואז אם טוגשת אלי בקשה, אני צריך לקחת את פרוטוקול טבית-

24.6.58

חוק בתי-המשפט

י. אולשן :

המשפט הראשון, טבית-המשפט השני, את פסק-הדין, ואני צריך לעיין בכל החומר הזה. ומבחינת היקף העבודה, זה טמטש משפט. אם תרבינה בקשות כאלה ואיש אחד לא יוכל בעצמו לטפל בכולן, נצטרך להעביר זאת לשופטים אחרים, ודבר זה בלי כל ספק יפריע לעבודה הרגילה של בית-המשפט. יתכן מאוד שזה יכול להיות על-חשבון סטדיינים רגילים, אשר עוד לא הגיעו לערעורם הראשון.

ביחס לסעיף 9, היתה שמועה שאנחנו מתנגדים לו. אין זה נכון. אנחנו טחייבים ומקדמים בברכה את סעיף 9 (1) ו-(3). אם אדם יושב בבית-סוהר ואח"כ מתברר שהעבירה נוצעה על-ידי מישהו אחר, התרופה היחידה שיש לו עכשיו היא חנינה, ואנחנו חושבים שאם אדם הוא חף מפשע, זכותו להגיע לרהביליטציה.

אבל השאלה שתעוררת לגבי סעיף 9 (2) ו(4). אין זה חשוב אם העבריינין נידון לכמה חדשי מאסר או אם אפילו הוטל עליו מאסר על תנאי. יכול לקרות שאדם נאשם בעבירה רצינית טובא בפעם הראשונה לבית-המשפט, ואם טיב העבירה הוא כזה שאינו דורש בהכרח מאסר, הוא מקבל מאסר על תנאי. יכול לקרות שאדם שהוטל עליו מאסר על תנאי, אם החוק קובע לעבירה שהוא ביצע עונש מכסיימאלי של שבע שנות מאסר, או לטעלה טזה, יוכל להגיש בקשה כזאת. ושוב אני מבקש לזכור את מה שאמרתי באשר לסעיף 8. אם הסעיף הזה יתקבל, מי שידון בו יהיה מוכרח להתייחס לכך בטלוא הרצינות. תהיה חובה לקרוא את כל החומר שהיה בבתי-המשפט עד לשלב של הגשת הבקשה הזאת, אפילו אם בסופו של דבר תהיה המסקנה שהבקשה מופרכת טעיקרה.

ופה יש דבר יותר מסוכן. בקשר עם הדיון הנוסף בסעיף 8, יש טידה טטוייטת של ריסון. צריך לשלם אגרת בית-המשפט. הצד הטפסיד מסתכן בתשלום הוצאות לצד השני. פה אין שום אפשרות לריסון כזה, מפני שהטוור הוא בעניינים פליליים. ופה אני רוצה להזכיר דבר שלמדי טנסיוני. בטשך שנה מגיעים אלינו 200-250 ערעורים פליליים, טלבד בקשות לרשות ערעור, עיון נוסף, שהן דוקא טועטות. חלק גדול טן הערעורים האלה טוגש בלי עו"ד. ותרואו גם חזיון כזה: יושב נאשם בבית-המשפט ומחכה לתורו. כטטגיע תורו הוא אומר: אני טבטל את הערעור. טדוע? טצד אחד הוא חושש, מפני שיש אפשרות גם להגדיל את העונש. אבל טצד שני אין זה עולה לו בכלום. הוא יושב בבית-סוהר בתל-טונד. לעשות טיול לירושלים - אין זה בלתי נוח, ואין זה עולה לו שום דבר. טדוע לא? אם סעיף 9 (4) יהפוך לחוק, לגטרי אין זה חשוב מה הטניע של טי טטגיש בקשה כזאת. שופט יצטרך לטפל בה, וזה יגזול מזטנו, וזה על-חשבון טטפטים אחרים הטחכים לתור.

בסעיף 9 (2) התנגדותי אינה כל כך חריפה כמו בסעיף 9 (4), אם כי אינני יכול לאמר שכך הדבר אצל כל חברי; אצלם יש התנגדות יותר גדולה). אם כי באופן עקרוני אפשר לתאר מקרה שיצדיק דבר כזה, הרי הטכנה של שיטוש בסעיף הזה באופן טוגזט ללא כל הצדקה ובלי שתהיה אפשרות לטנוע זאת, בט ידה שהדבר עוד בשלב של בקשות ולא של עיון שנית - היא גדולה מאוד. חברי מתנגדים לכך לגטרי. אני הייתי מצטרף אליהם, אבל באופן אלטרנטיבי הייתי אומר שהנוסט הוא רחב טדי.

קודם כל יש פה שאלה של עיון שנית. ופה שתעוררת שאלה בלשנית, אם הכוונה היא שזה יכול להיות ללא גבול. יכול להיות שאדם יגיש בקשה ויטען כי טצא שני עדים נוספים. השופט ידחה את הבקשה. אחרי חדשים הוא יגיש עוד בקשה ויגיד שיש לו שני עדים אחרים. לא ברור לי אם הכוונה לאפשר הגשת בקשה כזאת רק פעם אחת. ואם הכוונה היא רק לפעם אחת, הרי באופן טיאורטי שתעוררת השאלה שטישהו פונה פעם אחת טבלי שיש לו יסוד, ונדחה, וכעבור חצי שנה באטת טתגלה טשהו חדש שנותן טקום לעיון שנית. אבל אז השאלה היא אם יהיה לזה טוף.

י. אולשן: בנוגע להצעה לנסח את סעיף 9(2) אחרת, אני מאוד מתקשה. גם לפי החוק הקיים, כשאנחנו שוטעים ערעור, וזה חל גם על הערעור האזרחי וגם על הערעור הפלילי, הרי אם המערער טגיש את הבקשה ואומר: אני רוצה להשטיע עדות חדשה, אנחנו לפעמים נותנים זאת. אבל יש סייגים. אחד הסייגים הוא שזוהי עדות כזאת שהטעם באובייקטיבי בשעת גיהול המשפט היה כזה שאי-אפשר היה להביאה אז, כלומר, שאין זו רשלנות. ופה אין סייג.

פ. רונן: כתוב פה "כי יש יסוד להניח - - -".

י. אולשן: יכול להיות שהחומר לא היה בידו מפני שהוא או עורך-דינו התרשלו. יותר מזה, כשיודעים שקיים סעיף 9(2), יתכן שזה ישפיע על כך שטידת החריצות בהכנת החומר תרד.

אני עובר לסעיף 10. מבחינת האינטרסים האישיים שלי צריך הייתי לתמוך בסעיף 10. אם אני אדון בבקשות לפי סעיף 9, ידוע כי אינני כל כך קל בענין זה. ואני יכול לתאר לי שתעבור השמועה ויהיה בכך כעין רמז לציבור: תפנו לשר המשפטים. ולשם מה לי לקרוא את התיק ולהקדיש לכך זמן רב; ילכו לשר המשפטים. מבחינה זו צריך הייתי לתמוך בסעיף 10. אבל לדעתי, קיימת כאן כפילות. ומאחר שישנו סעיף 9, סעיף 10 מיותר לחלוטין.

נוסף לכך, לפי סעיף 10 יוצא שהשר, אם כי כתוב שהוא מפנה זאת לבית-המשפט, למעשה נותן לבית-המשפט צו לפתוח משפט מחדש. אין זה חשוב שבית-המשפט יכול אח"כ להגיע לתוצאה שאין כל יסוד לדבר הזה. על-ידי הפנייה כזאת מתחיל משפט, אם כל הכרוך בזה.

לדעתנו, כאשר מדובר על אי-תלות בתי-המשפט חשוב מאוד לא רק שעצם אי-תלות בתי-המשפט בשפיטתם תישמר, אלא שאי-תלות הזאת תיראה בעיני הציבור, ובעיקר - בעיני הציבור שלנו בישראל, שאנחנו מכירים אותו. יש לנו עולים חדשים, ואנחנו רחוקים מלהגיע לכך שהם יתמזגו לחטיבה אחת. כלפי הציבור שאינו מתמצא, שאינן משפטן, מתקבלת תמונה כזאת: השר נותן צו לבית-המשפט. נניח שבית-המשפט יגיע למסקנה שהשר צדק. הרושם שיתקבל בעיני הציבור שאינו מתמצא בענין, שהנה למרות שהיה פסק-דין טופי, השר יכול לבטלו. אין זה נכון. אבל זהו הרושם שיהיה בעיני הציבור. אפילו אם חושבים שסעיף 10 דרוש, למרות שקיים גם סעיף 9, אינני רואה סיבה מדוע לא נתן בו סמכות לשר לא לפנות לצוות במישרין על בית-המשפט, אלא לפנות לנשיא בית-המשפט העליון, שאז יהיה מחוייב לטפל בדבר, בדיוק באותו אופן שהוא מטפל בענין לפי סעיף 9.

נימוק אחד, לדעתי, הוא החשוב ביותר. אני רוצה שתזכרו שאינני דן לפי טעם העבינים היום, עם שר המשפטים הנוכחי. ידוע לכם ששום שר אינו יכול לעשות את כל המלאכה לבדו. הוא מוכרח להסתמך על פיקודיו. במשרד המשפטים יש שר המשפטים, יש היועץ המשפטי, וגם היועץ המשפטי אינו יכול לעשות את כל העבודה לבדו, גם הוא מוכרח להסתמך על פיקודיו. ההבדל בין הגישה לבית-המשפט או למסכות השיפוטית, מבחינת אפשרות של השפעה - ואני מדבר על השפעה לאו דוקא בטובן של שחיתות, אלא השפעה המקובלת בישראל, אם נרצה או לא נרצה - בהשוואה לאפשרות של גישה למסכות מדינית, כמו משרד משלתי, הוא עצום. אף אם יהיה קיים סעיף 9, אף אחד לא יעלה על הדעת שאפשר לדבר אתי או לדבר עם מישהו שהוא ידבר אתי. מפני שהדבר כבר ידוע. לעומת זאת, במשרד המשפטים כמו בכל משרד משלתי, אין הגדר הזאת. טוב, אינני אומר זאת לשם ביקורת. אני רק מסתמך על המציאות, שאיננה יכולה להיות אחרת. אינני מתכוון להשפעה בלתי חוקית, שיש בה שחיתות או משהו אחר.

ז. ורהפטיג: במשרד המשפטים זה לגיטימי.

י. אולשן: בהחלט. ואינני מתאר לי שהשר ואפילו היועץ המשפטי יוכלו לשבת ולעייין בחומר, כדי להחליט על כך.

ש. יוניצ'סון:

אבל הם מוכרחים לעבור על החומר, מפני שהמדובר הוא על בקשות לחנינה.

י. אולסון:

וראי. הם מוכרחים לעבור על החומר ולדעת את הפרטים. אחרת יהיה טבול של בקשות לחנינה לפי סעיף 10, ולאן נגיע בעבודתנו הרגילה.

אני מגיע עתה לנימוק האחרון בקשר עם סעיף 10. אינני יודע אם לכל חברי הוועדה ידוע מה מקורו של סעיף 10. מקורו הוא בסעיף 19 של החוק האנגלי משנת 1907, בענין ערעורים פליליים. באנגליה לא היה ואינו קיים סעיף 9. ושם עד 1907 היתה בעיה מה דינו של אדם שנדון, ואח"כ התברר שאיש אחר ביצע את העבירה. התרופה היתה חנינה. בסעיף 19 ניתן הכוח לשר הפנים. שר הפנים מקבל בקשה, ואם הוא מוצא לנחוץ, הוא מפנה זאת לבית-המשפט, ואז נפתח המשפט מחדש. גם באנגליה יש שר משפטים. הוא נקרא "אטורני ג'נרל". הוא חבר הקבינט - משרה פוליטית. הוא משתתף בוידכוחים. הוא לפעמים גם מופיע במשפטים, לעתים רחוקות. ההבדל בין ישראל ובין אנגליה הוא שבאנגליה שר המשפטים גם מופיע לפעמים במשפט. בישראל שר המשפטים אינו מופיע בעצמו. היועץ המשפטי יכול להופיע במשפטים.

כאשר משפט טהול בבית-משפט, יש לו שני צדדים: שר המשפטים או היועץ המשפטי מצד אחד וזנאשם מצד שני. כשר הפנים מפנה משפט מחדש, מופיע בשמו היועץ המשפטי, והוא מתנגד, הוא יכול להתנגד, אם כי אינו מחוייב לעשות זאת. אז מתנהל משפט רגיל. בהרבה מאוד מקרים, אני חושב שבדו"ב המקרים, שבהם היתה הפניה על-ידי שר הפנים, התוצאות היו שליליות. מפני שמטעם שר המשפטים בא היועץ המשפטי, והוא שיכנע את בית-המשפט שאין מקום לרדיוזיה. מה יהיה המצב אצלנו? משרד המשפטים יוציא צו הפניה לבית-המשפט. יופיע בא-כוח משרד המשפטים כצד במשפט. ההגיון מחייב שהוא צריך לתמוך במבקש. ואם הוא יתמוך, עפ"י רוב בתי-המשפט מתחשבים מאוד מאוד בעטדת היועץ המשפטי. כמה פעמים קרה לנו, דוקא בערעורים פליליים, כאשר קם ב"כ התביעה הכללית ואמר ששהו בקשר עם העונש, התחשבנו בכך. אם הוא אומר שהוא תומך בערעור מפני שלדעתו צריך להקל - אינני זוכר מקרה אחד שבו אנחנו בלך נגד זה. פה יכול לצאת מבסורר מבחינה הגיונית. הרושם שיווצר בציבור הוא שבאופן אוטומטי השר נותן צו לא רק לדון בענין מחדש, אלא שבעקיפין הוא נותן צו לבטל את פסק-הדין. מפני שאם בא-כוחו אומר שהוא מסכים עם המבקש, בית-המשפט יאמר באופן כמעט אוטומטי שהוא מסכים, מפני שאם המדינה אינה מתנגד לכך, מדוע יתנגד לכך הוא.

ש. רוזנברג:

זה יכול לקרות גם בערעור רגיל.

י. אולסון:

בערעור רגיל זה יכול לקרות. אבל פה זה אני שהאינציאטיבה היא בידי שר המשפטים. ואם כי הצו הוא צו הפניה ובית-המשפט חופשי לקבוע פסק-דין כפי שימצא לנחוץ, הרי בעקיפין, ומבחינה פסיכולוגית, אין זה מתקבל על הדעת שאותה מסכות אשר מצאה יסוד להפנות את הענין לבית-המשפט, לא תתמוך בבקשה. ואז בעקיפין הצו הזה משפיע על פסק-הדין של בית-המשפט.

מתוך העתונים קיבלתי רושם - אנלי בעתונים זה היה מסולף - כאילו משהו אטר שיש רגשי התמרטרות בוועדה, עד כדי כך שקראתי דבר שהדעים אותי מאוד: שטישהו כאילו אטר שאין השופטים צריכים להתערב בחקיקה. אם הכוונה לאטר ששופטים אסור להם לחוות דעה או לשתתף ביקורת, זה מבסורר. אבל אם הכוונה היא שאסור להם לקחת חלק בטלחפה פוסבית בענין זה, אני מסכים. היה מקרה שטישהו השתתף באסיפה של עורכי-דין, שהוא אטנם לא ידע כי היתה סכונת לקבל החלטות דטונטרטיביות. כתבתי לו סכתב - אינני יודע אם היה זה בסככות לעשות זאת - שאין אנחנו רואים זאת בעין יפה. אם מקבל הזמנה להרצות בפני עורכי-הדין על החוק הזה, מעשה זאת בחפץ לב. אבל אם ציבור עורכי-הדין מקיים אסיפת מחאה נגד הכנסת בקשר עם חוק זה, חושבני ששופטים אינם צריכים להשתתף בזה.

י. אולמן:

מה שנוגע לסעיפים 9 ו-10, הועדה הזאת היא סוברנית. היא כטובה רק לכנסת. והיא יכולה לשמוע ושלל לשמוע השגות מבחוץ, כפי שהיא מוצאת לנחוץ. עצם העובדה שמסרטים בחוברת כחולה הצעות חוק לציבור, מצביעה על כך שרצוי שאנשים מן הציבור יחוו את דעתם. ולפי זה, לפני שנה וחצי וגם בכנסת השניה היה לי הכבוד לערוך בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט. ואני מבין שר המשפטים יעץ לוועדת החוקה שטוב להזמין אותי ולשמוע אותי בענין זה. חשבתי שאחרי שהיה לי הכבוד להיות מוזמן ולחנות דעה על הצעת החוק כפי שהיתה אז, הרי אם החליטה הועדה אח"כ להכניס את סעיף 9 ו-10, ואני מניח שזה לא ביזמת מסדר המשפטים, הרי אותה עצה שניתנה לוועדה לשמוע את השגות הסופרים ביחס להצעה כולה, צריכה היתה להיות גם ביחס לסעיפים 9 ו-10. אני מוכרח לאמר שלי נודע הדבר מפי היועץ המשפטי הנכבד אחרי שהיה דיון ונתקבלה החלטה. ואנחנו לא ידענו כלל שזה עמד על סדר-היום.

אני עובר לסעיף 11, ואותה הערה נוגעת גם לסעיף אחר בענין בית-משפט החלום. אתם יודעים שהדבר הזה עורר דעה מתנגדת בין הסופרים של בתי-המשפט המחוזיים. שוב כאן מתקבל הרושם שימנה אסדרות - היאורטית עכשיו, עם מסדר המשפטים של היום, ומעשיה ביותר בשו"ד, במקרה שהמנגנון לא יעמוד על הגובה - להתערב בעקיפין בעניני שינוי. מפני שלפי זה יוצא חיס סמכות לסדר לקבוע, לצורך של דברים שהוא ימצא לנחוץ - שהדיון יהיה על-ידי בית-משפט כזה שימצא חן בעיניו. ואם יש מקום לשינוי כזה, אז עם כל הכבוד, לדעתי, יש להתנגד בכל תוקף לסעיף הזה.

יש פה ענין של התייעצות עם נשיא בית-המשפט העליון או הסכמת נשיא בית-המשפט העליון. וכך מתעוררת בעיה לגמרי אחרת שאני רק אזכיר אותה, ושלדע י אינה עומדת על סדר-היום. אינני יודע אם לכולם ידוע: ביני וביין חברי ובין יור המשפטים הנכבד קיימת מחלוקת זה כמה שנים בקשר עם השאלה של מינהל בתי-המשפט. אנחנו מסוכנעים שמינהל בתי-המשפט צריך להיות מנותק לגמרי ממסדר המשפטים. אנחנו חושבים שאטילו התקציב צריך להיות מיוחד, עם כל הכרוך בזה. במליכת אחרות, מסדר המשפטים צריך להיות כמעט באותו מצב כמו מבקר המדינה, ולא נתון למסגרת של בית-המשפט אחר. שר המשפטים חושב אחרת. זוהי בעיה הרבה יותר רחבה, ואינני חושב שהיא עומדת על סדר-היום וצריך לדון בה היום. אם תתקבל השקפתנו, צריך יהיה לתקן גם את החוק הזה וגם את חוק הסופטים. אני רק מעיר באופן כללי שקיימת מחלוקת כזאת, והערה תי תהיינה מבוססת על הנחה שכיום זה כך, שכיום המינהל הוא בידי מסדר המשפטים.

לא אחווה דעה בסאלה אם יש להתייעץ עם נשיא בית-המשפט העליון או לקבל את הסכמתו. כי מובן מאליו שאני חושב שהמינהל אינו צריך להיות במסדר המשפטים, אני חושב שכלל שיותרמסייגים את מסדר המשפטים, זה יותר טוב.

אני רוצה להעיר משהו לסעיף 19. פה אני חושב שאין זו בעיה עקרונית, אלא כשום שייכחה. מדובר על ערעורים מבית משפט מחוזי. סעיף 19(ב) מסגל במקרה מבית-המשפט המחוזי יחב כבית משפט לערעורים על פסק-דין של בית-משפט החלום. אם אחד הצדדים רוצה בערעור נוסף, הוא צריך לעקם רשות או מבית-המשפט המחוזי, או מנשיא בית-המשפט העליון. עד היום היתה בענין זה הוראה נוספת, שאינני יודע מדוע הוציאו אותה. נאמר כי בקשה כזאת, נשיא בית-המשפט העליון או שהוא דן בה בעצמו, או שהוא יכול להעביר אותה לקומט אחר, או שהוא יכול להעביר אותה לדיון בפני המליאה, ז א, בפני הרכב של שלושה שופטים. הסידור הזה היה מועיל מאוד, וישתמחתי בו בהשדמנויות רבות. כאשר אני עושה זאת, אני ג מזהיר את שני הצדדים: דעו כי שלושת השופטים יכולים, אם יראו לנכון, לראות את עצם הבקשה כערעור, אם יחליטו בחיוב על בקשות רשות הערעור.

האם "מונט אחר" אינו כולל רביב?

ג. רוזן:

י. אולמן: לא. במקרה זה - אינני חושב כך. הכוונה היתה שלא להטות למונט אחר אלא לבית-משפט, שבמקרה מורכב מחלוקה סוכני. ומכיון שהוא יורש כבית-משפט, למרות שזהו רק בקשה לערעור, הוא יכול לסכל כזה כבערעור ולגמור את הענין.

על סעיף 29 חל אותו דבר שעמדתי עליו בסעיף 11, ואינני רוצה לחזור לכך.

לסעיף 33(ב). ענין התקדימים הוא ענין מסובך מאוד, ולא רק אצלנו אלא בכל העולם. הדעות בענין זה מחולקות. אני כשלעצמי חושב שטוב היה לו שאיר ית המצב הקיים לטחוח לעור חמס-עמר חניט, מפני שיש כאן טאלה של יציבות.

לסעיף 31: המטרה טאליה מתכוונים בסעיפים אלה יכולה להיות מוסגת על-ידי סעיף 36. מבחינה מעשית זה עונה על החאלות שיכולות להערער בקשר עם סעיף 11 ו-37.

לסעיף 38. מה ענין סכני טאינו יכול לעורר ויכוח. כיוון בדרך כלל מסכנים מחנהלים בקומבי. יש בקשות טאני שומע אותן בלשכה, לא מפני שצריך בכך להגן על מישהו, אלא בגלל טיבן של בקשות אלה, למשל, בקשת רשות ערעור. אין איטור על מי חרוצה בק להיות נוכח. אלא אני חושב שא טוב במסדרם "בית משפט ידון בטומבי", אטור יהיה לכעון נגד זה.

מ. בגין: האם דיון בלשכה אינו בדלתיים סגורות?

י. אולמן: יש על כך מחלוקה. אני מעיר זאת, על מנת האם תמצאו שיש צורך לקבוע משהו בענין זה, תעשו זאת. לדעתי, זה ענין סכני.

אני הייתי בין אלה שנלחמו בעד האפשרות שבעניני סעד-בינים, צוי-על-חנאי וכו', תינתן אפשרות לעשות זאת על-עדי מוטט אחד, בלשכה, ולא בטומבי.

הערתו לסעיף 40 אינה עקרונית, והיא נובעת מסטיוני. יש לפעמים התביעה הכללית מעונינת, ובצדק, שלא ייזכר כלל בעתונות קיים מחשט מטויט, או שלא ייזכר חמו של הנאחס. לדעתי, צוי למצוא בענין זה נוסח יותר כללי, ולחת קצת אמון בבית-המשפט, האם הוא אוסר כירטט איזה שהוא, הרי זה מוצדק.

ח. כהן: אפילו שלא בדלתיים סגורות?

י. אולמן: אפילו שלא בדלתיים סגורות. אבל אז אין זה כל כך מתקבל על הסעת שהיועץ המחשטי יבקש שלא לנרסט זאת.

ז. ורהטטיג: יש שלב של חקירה מוקדמת במחטרה.

ח. כהן: יש הוראה מיוחדת בנקודה הכרוצורה ת לילית (שטיכה על-כי כתב אישט) בנוגע לחקירה המוקדמת.

ח. רובין: האם דבר זה הוא בכוחו האימננטי של בית-הדין?

י. אולמן: אני חושב כך. אבל אינני מוכן להגיד בבטחון שהסוכנים יקבלו את דעתי.

אני הייתי מציע למצוא נוסח סירחוב זאת: לא יכרסם דבר על דיון, בקשר עם דיון או על קיומו של דיון. כה צריך גם להוסיף שבמקרים כאלה אפשר לאסור זאת גם כאשר הדיון בדלתיים מתוחמת.

ז. ורטהייג: האין זה מלתי הגיוני לערוך משפט בולתיים מתוחמת, כמו משפט תלמידי החמיניות, ולאסור על פירסום החמות?

י. אולמן: לכני סנתיים היה לנו בג"צ בקשר עם פיקודי מורה מטענה שפיקדו אותה מכני שהיא קומוניסטית. והיתה שם מורה של עדים. הוטיעה שם אם שכתה נפלה תחת השטעח המורה הזאת, וזו היתה אחת ההוכחות לכך שהמורה התמשה בתפקידה להחדרת ההשטעה הקומוניסטית. ב"כ שר החינוך היה מעוניין להוכיח זאת. אולם עם הופעת האם התברר שבמסגרת הזאת זה ענין של טרגדיה, והאם לפני העלתה לדוכן העדים פנתה וביקשה שלא לטרום את עדותה ואת עצם העובדה שהיא מסרה עדות. אסרתי על פירסום הדבר, אך כי לא הייתי בטוח אם היתה לי סמכות לעשות זאת.

ז. ורטהייג: יכולת להכריז שהקטע הזה של העדות ייחמע בדלתיים סגורות.

ב. אזניה: על יסוד מה?

ח. כהן: גם לפי החוק הקיים אין אפשרות לכך.

י. אולמן: בכל אופן, אני חושב שבענינים אלה צריכים לשון יותר על בתי-המשפט.

לסעיף 41. קראתי מה שכתבו בעתונים בענין זה. רק אחמול היה מאמר ב"הבוקר" שסוללים את הופט העתונות. אם לקחת את הדוגמה של אמריקה, שם מתנהל תמיד משפט מקביל לזה שבבית-המשפט בעתונות, אז העתונאים צודקים. ואם כך, מדוע בכלל לא למחוק את סעיפי החוק בענין הוצאת-דיפה ולאפשר לאנשים להסמיץ. לדעתי, אינו יכול להיות הופט מוחלט לעתונות. וכשם שיש הצדקה לרסן את העתונות בקשר עם השמצת אנשים פרטיים, כך, לדעתי, כל נאשם זכאי לכך שיאסר על העתונות לכתוב עליו דברים כאלה שעלולים לפגוע במעמדו בבית-המשפט. בעתונות ציינו שנמצא הופט אחד של בית-המשפט העליון אשר הביע דעתו שהסוכנים בכלל אינם מוספיעים ממה שכתוב בעתונות. גם אני בדעה שהסופט אינו מוספע, עד כמה שהדבר בהכרחו. אבל יש דברים שהם מחתת לסף ההסרה. ולא זה העיקר. העיקר היא האתמוספירה. אם המדובר במשפט רגיל, העתונאים כלל אינם מתעניינים בו, גם אם יכול להיות לו ערך חינוכי. העתונאים מעוניינים בסנסציה. ופה הסכנה היא לא מהשטעה על הופט אלא מיצירת אתמוספירה והשטעה על העדים.

לפני סנתיים-הלוח הו כעתי בכינוס של עורכי-עתונים ונסאלתי להגדרה אין לכתוב כך שזה לא ייראה כעלול להשפיע. אמרתי: אחרי שכתבת חן לאתך לקרוא זאת, ואם היא תענה לך שלא ברור לה לטובת מי אחת, סימן שזה בסדר.

י. אולסון: סעיף 42(ג) מדבר על הפרעות בבית-המשפט, והוא בא במקום סעיף 3 לנקודת בזיון בתי-המשפט. לכך החוק הקיים, חגן הוא היה פגום, צריך היה במקרה כזה להודיע על כך תוך שלושה ימים לנשיא בית-המשפט העליון, אשר היתה בידו רשות לבטל את ההחלטה הזאת. טענתי חגן זה לא הספיק, מפני שאם חונט חלונת הסיל מאסר של חני ימים, הרי עד שהדבר הגיע אלי, המיסר נגמר. היו חני מקרים רבים מצאתי לנחוץ להתערב במקרה אחד בטלתי את העונש, שהיה עונש קנס ואסור היה לבטלו. במקרה חני מצאתי לנחוץ לחנות את ההחלטה, אבל בינתיים העונש כבר בוצע. כאן ההצעה היא להסמיט גם את ההוראה הזאת. ואני מסכים עם מה שנאמר כעת בכנסת השניה, חגן חונט אינו מלאכי חיים. קורה חונט מטיל קנס, ובמקצת חונט אדם בכך.

לסעיף 45 בדבר הסמכות המינהלית של שר המשפטים. במסגרת המצב הקיים, לכיו המינהל הוא בידי שר המשפטים, הייתי מציע שהסמכות המינהלית על העבודה הסיועית של החונטים לא יהיה בידי שר המשפטים. זה כולל מה שהייתי קורא המסטר המשמעותי של החונטים. אני מאוד בעד אי-חלונת החונטים. אני מתנגד חריפות כאשר מישהו מהחונטים חושב שאי-חלונת מכילה חקירות. אבל קודם-כל זה יותר כריא שכאשר צריך להגיב באופן אדמיניסטרטיבי, זה ייעשה על-ידי נשיא בית-המשפט העליון או נשיא בית-המשפט המחוזי, על כל פנים, לא על-ידי שר המשפטים. נוסף לזה יש לנעמים חסח שהוא עדין מאוד, וקשה לקבוע אם הוא חייב לחיפוט או למינהל. ואז עפ"י רוב כל אחד מן הצדדים נמנע מלהתערב אם הוא חושש שאין זה בסמכותו.

י. אייזנברג: נראה לי שנשכח סעיף אחד: מי יכול למנות את מנהל בתי-המשפט. אמנם בחוק החונטים ישנו סעיף 14, אבל לדעתי, אין זה חייב לחוק החונטים ואני חושב שזה צריך להיות בחוק בתי-המשפט.

י. אולסון: אני מבין שהוסיפו כאן עורכי-הדין והגישו תזכיר. רק הבוקר קיבלתי העתק שלו. אני חוצה לחברי הוועדה ידעו שאין אנחנו מסכימים על כל הדברים העורכי-הדין טוענים. לפי ההצעה הזאת התקנות נתונות בידי שר המשפטים. טוב, אני מתעלם מק שהיו שר המשפטים הוא רוצן. התקנות יכולות לחול על דיון במשפטים אזרחיים או טליליים. לעניות דעתי, יש להתקין אותן לפי הצורך המתברר מתוך העבוד היומיומית, ומי שמצוי בה, יודע זאת יותר מאחרים. כך שזה גם איננו הגיוני. וברוב הארצות התקנות הן בידי החונטים.

נ. רוזן: בידי השר למשפטים.

י. אולסון: אינני מדבר על פרוצדורה, אלא על דברים הנוגעים יותר לפרטים. למעשה, בקשר עם הדיון האזרחי שר המשפטים מצא לנחוץ למנות וושהה בה יושבים גם חונטים, גם עורכי-דין, גם נציגי משרד המשפטים, והיא מציעה לשר המשפטים מטעם לפעם להתקין תקנה או לחנות משהו בתקנות הקיימות. ביחס למשפטים טליליים אינו קיים דבר כזה. ופה מתעוררת שאלה: בקשר עם סעיף 9 הדן בעיון חנית, נאמר שהתקנות ייקבעו על-ידי שר המשפטים, ואין להעלות על הדעת ששר המשפטים יספיק מכל עבודותיו ויתחיל לחצץ על תקנות. הדבר מוכרח להיעשות במשרד המשפטים. ועם כל הכבוד למשרד המשפטים אני סבור שלצורך של התקנת תקנות כאלה הרבה יותר מומחים החונטים המספלים בדבר מאשר אנשים מאוד מכובדים אבל שאינם מופיעים בבתי-המשפט או שכבר הרבה מאוד חנים לא הופיעו בבתי-המשפט.

י. סופמן: אם לקבל את ההנחה הריכוזי האינטסטנציות הוא דבר רע, מדוע מחאירים כלום אינטי נציות מביח-משפט העלום? הלא יש בכך חוסר עקביות.

אם חוכנתי שאסדר למחוק את סעיף 9(4), הרי לגבי סעיף 9(2), הרי דוקא האובנוביטר רכרטה היה תמיד אחד היסודות לרוויזיה. בפרקטיקה לא לעתים קרובות קורה חנעחות טעולות כליליות להסגת פטק-דין בלתי צודק. אבל קורה יותר פעובדות ידועות נעלמו מביח-ה חכט ואטילו מהנאספ.

לסעיף 10: האם אם נקצץ קצת את סמכויות סר המשפטי ונגביל אותן להתחלת החליכים לפי סעיף 9, לא בתור צו לביח-המשפט, זה יספק את חופטי ביח-המשפט העליון?

האם סופטי ביח-המשפט העליון לא התענינו בסעיף 11(א) הקובע כי סר המשפטיים יכול להקים גט בתי-משפט מחוז יכ חדשים לפי צו חלו, והאם זו אינה התערבות עוד יותר גדולה בצד השיפוטי, מאשר בכל הסעיפים אשר עליהם דיברו הסופטיים?

לסעיף 8(ב): אם החוכטיים מקבלים את סעיף 8(א), מדוע להוציא לגמרי כל יזמה של הצדדים בענין זה?

ח. רובין: האם במציאות בתי-המשפט יש מקרים רבים שחוכטיים טוטים מההלכה הפסוקה של ביח-המשפט העליון, והאם לאור הנסיון יש צורך בהוראה בענין זה בחוק.

אם כבר יש הוראה בענין זה, הייט לא צריך להורות שהלכה פסוקה של ביח-המשפט העליון תחייב לא רק בתי-משפט אלא גם מוסדות הינוט אחרים, ועדות שיפוט, בתי-דין צבאיים.

לסעיף 11. הייתי רוצה לדעת אם ידעת הנשיא יש להביא לספציאליזציה עד כדי כך שיהיה ידוע כי בענין מסויים דן חופט מסויים, בעיקר בעניינים כאשר המדינה היא צד בהם.

הייתי רוצה לשמוע את דעתו של נשיא ביח-המשפט העליון על השינויים שהוכנסו בענין הגדרת הסמכויות של בג"צ.

א. רוזנברג: אני מבין שהסכנה שבמתן סמכות לכנסת לינות את מספר החופטיים היא בכך שעל-יד כך אבחר לסנות את החלנות ביח-המשפט. אם לא זה, הייתי רוצה לדעת מהי ההתנגדות לסעיף 2.

לסעיף 10: אם סר המשפטיים יטנה את העניינים שהוא מוצא לנכון לערוך בהם דיון חדט, האם גם אז חושב נשיא ביח-המשפט העליון שהסעיף אינו בסדר?

ב. אזניה: הייתי רוצה לשמוע את דעתו של נשיא ביח-המשפט העליון בענין בג"צים נגד רשויות מקומיות.

בענין התקדימים, סעיף 33: מה דעת נשיא ביח המשפט העליון בנוגע להנחיה או כפיכות של ביח-משפט החלכות שנפסקו על-ידי בתי-המשפט המחוזיים.

י. הררי: נשיא ביח-המשפט העליון העיר על קטיוט בקשר עם המונח "חייבות הענין" בסעיף 8(ב). ואני נוטה לקבל זאת. הייתי רק רוצה לדעת לאור הקוטי הזה לפי מה יוחלט להרכיב ביח-דין של חמישה במקום שלושה חופטיים?

י. הררי: בענין תקדימיו נאמר שתקדימיו לא יחייבו בית-דין של חמישה. אז יתחייבת רבה לשאלה מתי בית-הדין מורכב מחמישה שופטים, ומתי - משלושה שופטים. מזכיריט בקשר לכך את החביעה של קוק-ז'בוטינסקי נגד נשיא המדינה. אבל גם אז היה איזה מודד שהזכיר את הענין לחמישה שופטים. אלא היה זה חשיבות הענין או חשיבות ההלכה - מהו המודד?

ח. יוניצ'מן: האם נכון הרושם שלי שהתנגדותו של כבוד הנשיא לחלקים של סעיפים 8 ו-9 נובעת קודם-כל מן החשש שיהיה קושי לעבור על המשפטים מחוסר שופטים.

האם ע"י דעה הנשיא צריך נציג המדינה להופיע תמיד כקטגור, ואסור לו להופיע גם כסניגור.

השם ידועיה לו מקרים שבמדינות נאורות אדם הורשע ולאחר זאת, ואפילו לאחר הוצאה לפועל של פסק-דין מוות, התברר שהיה חף מששע ואף נמצא העבריון האמתי?

האם נכון שאי-חלות בתי-המשפט, יטוד שקידשנו אותנו לה כה ולמעשה, באה אך ורק כדי לאשר עשיית צדק?

י. אולמן: לח"כ שופמן: נכון שלגבי דיון בבית-משפט השלום יכולות להיות שלוש אינסטנציות. אבל אם תקבל הצעה הוועדה, יהיו במקרה זה 4 אינסטנציות. ז"א, 3 ו-4 במקום 2 ו-3.

ח. כהן: מה בנוגע לערעור על בג"צ?

י. אולמן: בדרך כלל אני בעד זה. אבל השאלה היא אם הגיע הזמן לכך.

אם אנו מתנגדים לסעיף 9(4) באופן קיצוני, התנגדותנו אינה כל כך קיצונית לסעיף 9(2). הדגשתי שצריך היה לטייג זאת יותר והראיתי על הטכנה שבדבר. למשל, עדות שקר היא דבר נפוץ מאוד.

אם להכניס לסעיף 10 הוראה ששר המשפטים יפנה את הדבר לנשיא בית-המשפט העליון במקום לבית-המשפט העליון. אין זה ענין סתם של כבוד. הראיתי עד כמה הסעיף הזה מיותר. ואם הוועדה חושבת שאין זה מיותר, ההגיון מחייב שלפחות תהיה הנשיא לנשיא בית המשפט העליון. המקרה שבו לאחר ההרשעה התברר שנעשה אי-צדק, בא על פתרוננו גם על-ידי כך ששר המשפטים יפנה את הענין לנשיא בית-המשפט העליון. דיברתי קודם על הרושם שזה עושה בציון. אבל מלבד זה, כאשר יש צו להתחיל במשפט, מתחילים במשפט, עם כל הכרוך בזה. גם כאשר מפנים ענין לנשיא בית-המשפט העליון יש בכך הפסד של זמן ששופט צריך לעבור על כל החומר. אבל זה יותר טוב מאשר שלוש שופטים.

אין זו רק שאלה של תקציב, אם כי אין לזלזל גם בצד התקציבי. גם באמריקה, ששם אין בעיות תקציביות כמו אצלנו, מחכים להוצאת פסק-דין לפעמים עד ארבע שנים, בגלל ריבוי האינסטנציות. רק לפני חודש ראיתי ספר שנכתב על-ידי שופט ושקורא חגר על מצב זה.

סעיף 11 (א) הוא הכרחי כל עוד המינהל בבתי-המשפט הוא בידי שר המשפטים.

י. אולסון: לסעיף 8: השאלה היא, אם מקבליה את (א), למה להוציא את (ב). אם זכרוני אינו מטעני, אחד הדברים שהניעו את הוועדה להכניס דיון נוסף היה שיושבים שלוחה שוטפים ומקבליה החלטה ברוב. באמריקה יש הרבה אינסטנציות ויושב בית-הדין העליון בתשעה, ומקבל סקס-דין ברוב, ורוב סקסי-דין באמריקה ניתנים ברוב ומיעוט. אצלנו אחוז סקסי-דין הניתנים בצורה כזאת הוא קטן מאוד. אני גם לא אמרתי שאני בעד 8(א). אני דיברתי נגד 8 בכלל. אבל אמרתי: אם כבר הכנסתם את (א), לפחות תמחקו את (ב). שאלו אותי: מדוע לא לתת אפשרות לאחד הצדדים ליזום את הדבר. אם נשאר 8(א), עו"ד המועיע בערעור, אין שום דבר המונע ממנו בזמן סיכום העדותו, לבקש דיון נוסף.

מ. בגין: ככך הוא כאילו מניח שהוא יפסיד.

י. אולסון: חלילה. אנחנו שומעים זאת כל יום. רוב הערעורים בנויים על טענות אלטרנטיביות.

באשר לאינסטנציות, הידיאל הוא שיהיה ערעור ואח"כ תהיה קסציה. במדינות בהן יש קסציה, לא שמעתי שאחד יהיה להביא עדים מחדש גם בערעור. אצלנו קיים בענין זה יוצא מן הכלל. בערעור יכול צד לבקש להשמיע עדים מחדש. אצלנו זה מיזוג של ערעור וקסציה. אין זה נכון שאין אצלנו אפשרות לערער על העובדות. אנחנו נכנסים לעובדות בבירור הערעור. אם, למשל, העובדות הנקבעו על-ידי בית-המשפט מחוזי הן כאלה שבית-המשפט הוציא מהן מסקנות, אנחנו רשאים - ולפעמים עושים זאת - להפוך את המסקנות מבלי לגעת בעובדות, אבל אנחנו אומרים: אפשר להגיע למסקנות ואזכות מאותן העובדות. יש גם שהעובדה הנקבעת לעת הנאשם, אין לה די טמוכין בעדויות. אנחנו בודקים את העדויות, ולפעמים אנחנו אומרים זאת.

מצד שני יש שאלה של מהימנות העדים, וקביעת

הדבר היא בידי בית-המשפט ששומע את העדים. גם זה אינו באופן מוחלט. אם הנימוקים של היועץ או שגא לא אמין לעד אינם נראים לנו, אנחנו יכולים להתערב גם בענין זה. ולא צריכים להניח שהשופט ידגיש במכוון את מהימנות העדים, כדי שלא יוכלו לשנות את דעתו.

בקשר עם תקדימים, כמעט ולא היו מקרים שספו מתקדימים. וזאת מפני שההלכה נשתרשה בציבור. יכול לקרות שסוטימ מתקדים, אבל זאת מפני שהשופט מפרש את הענין אחרת. פירוש ההלכה נקבע בסקס-דין מסוים; זאת אי-אפשר לקבוע בחוק. והשופט יכול למעט בענין זה.

לסעיף 11. אני חושב שהשאלה היא לא כמו החבר

הכנסת רובין הציגה. בכל חוק שמחוקקים בו ביל העתיד, צריכים לראות מהי האפשרות של שימוש לרעה בטמכות הניתנת. אינו יכול להיות דבר מושלם. אבל עד כמה שאפשר צריך לנסח את הדברים בצורה שתמנע אפשרות של שימוש לרעה בחוק זה. מכאן נובעת ההתנגדות לנוסח של סעיף 11.

אשר לבג"צ, בדרך כלל, באופן תיאורטי, מוטב

שתהייה שתי אינסטנציות לבג"צ, ואני חושב שזוהי גם דעת כל חברי. אבל לפי שעה אנחנו נגד זה. אנחנו חייבים במדינת ישראל כל הזמן לא לפי חוקים נורמליים. חיי האזרח מושפעים מתקנות לשעת חירום, תקנות הגנה וכו'. ואינני אומר זאת לשם ביקורת. אנחנו במצב כזה שתנאים אלה הכרתיים לנו. וככל שהחוקים מבהים אנחנו חייבים הם יותר דרסטיים כלפי האזרח, צריך המנגנון המבצע אותם, הממונה על ביצועם, להיות בעל נטיון וגמיש מאוד, כדי לדעת איך להשתמש בהם. אינני אומר את הדבר הזה כדי למתוח ביקורת. אבל עלינו להבין שיצרנו את המנגנון הציבורי שלנו במשך 24 שעות, ומובן שהוא אינו יכול להיות מושלם. הוא מתחת. אני יכול לאמר שהוא הוטב בהרבה. יש לפעמים שפקידים גורמים עוול מתוך חוסר ידיעה ונסיון.

י. אולשן:

זוהי יתת הטיבות שהשתרלנו לסחוב ית שטקי-הדין בכג"צ ציט בסגנון הכי טוכולארי, על-מנת שיכינו אותם. אני מוכן לימר שבסכת זה חלה הטבה גדולה מאוד. המספרים מוכיחים זאת. עד לפני שנתיים היו לנו 400 בג"צ ציט לשנה. המספר יורד. עכשיו יש לנו 200 בג"צ ציט לשנה. ב-1954 שליש מהבג"צ ציט הממשלה הפסידה, כיל יש היא זכתה, ושליש - וזה היה החשוב ביותר - נגמר עם הגעת הצו-על-תנאי. מפני שלאחר קבלתו הפקיד החחיל לחשוב על הענין וראה שאין זה פשוט, ואז לא פעם באה בקשה לוותר על הבג"צ ציט תוך הודעה שהענין בא על סידורו.

חשוב מאוד שהסעד הזה שהאזרת יכול לקבלו עכ- ידי הבג"צ, יהיה מהיר מאוד. באנגליה יש 45 מיליון הושבי-ראש. מספר הבג"צ ציט הוגי קטן מאשר אצלנו לא באופן יחסי אלא גם באופן מוחלט. אינני אומר זאת כדי למתוח ביקורת. זה היה נס מסמית אם זה היה אחרת, מטיבות שציינתי. מינהל ציבורי אינו דבר קטן. לכן, אם כי אני מכיר באופן עקרוני שיש צורך בחתי אינטנסציות, במציאות עדין מוקדם להגישם זאת.

אני בדעה שבתור נטיון ראיון אפשר להעביר את ענין ההוצאה לנועל לבית-המשפט המחוזי, עם ערעור לבית-המשפט העליון. באשר לרשויות המקומיות, יתכן שבעוד שלוש-ארבע שנים אהמוך בכך, כפי שאני מוכן עכשיו לתמוך בענין ההוצאה לפוצל.

אשר לסעיף 2, אם כי הכנסת יכולה להחליט שצריך למנות שופטים נוספים, הרי המינוי נעשה על-ידי ועדת המינויים. ולא מנימוק זה באה ההתנגדות לסעיף 2. הטוונה היא להוציא את בית-המשפט משמרות אל שיקולים פוליטיים.

במתכוון אינני רוצה להיכנס לויכוח על טעיף 33, בעית התקדימים. אין זה ענין של עיקרון, אי-חלות או לא אי-חלות. זוהי בעיה חשובה, אבל יש חילוקי דעות בענין זה. אני כשלעצמי חושב של פחות לתקופה של עשר שנים צדין להשייר את המצב שבו התקדים יחייב. המעלות של דבר זה גדולות מאוד. אצלנו בית-המשפט הולך ומתפתח, ובתקופה זו חשבה מאוד היציבות. ואם ישענו: מה קורה אם קובעים הלכה בניגוד לדק, אינני רואה בזה חסרון מוחלט, מפני שבמקרה כזה יכולה הכנסת מיד להכניס תיקון לחוק. קרו מקרים כאלה, ואין בכך פגיעה בבית-המשפט.

מ. בגין: הקו י הוא שאין לסמוך על מהירות ההחלטה של הכנסת.

י. אולשן: כחם שאין זה נימוק בעניני תקציב, כן אין זה צריך להיות נימוק בשנת זה. צריך לדאוג שהכנסת תהיה מהירה במקרה הצורך.

לשאגה את היו שטיות מתקדימים עניתי כי למעשה לא היו שטיות, אבל יכולה להיות טעות.

לשאלתו של חבר הכנסת הררי בענין "חשיבות הענין". עד עכשיו, כאשר בית-המשפט העליון ישב בהרכב מורכב, זה לא היה בגלל העובדות שהיו כרוכות במשפט אלא מחינת עקרונות והלכות. במקרה של הבג"צ של ז'בוטינסקי, התעוררה שאלה עוד לפני הרכבת בית-הדין. לפי סעיף 11 לפקודת סדרי המלכות והמט, קיבלנו ית החוק הקונסטיטוציוני האנגלי, כפוף לתנאייה חדשים שנוצרו על-ידי הגמת המדינה. השאלה נתעוררה מיום של הקונסטיטוציה האנגלית אי-אשר היה להגיש צו כזה נגד הכתר, ונשאגה השאלה אם יש לראות את הנשיא אצלנו כמשהו מקביל לכתר באנגליה. חשבנו שזוהי בעיה קונסטיטוציונית ממדרגה ראשונה ולכן הקמנו בית-דין של חמישה. אני מניח שב"חשיבות הענין" יקחו בחשבון רק את חשיבות הבעיה המיטית.

י. אולשן: נשאלתי אך ההתנגדות בסעיפים 8 ו-9 נובעת מחוסר שופטיות. לא בזה הענין. אפילו נגדיל את מספר השופטים, זה לא יפתור את הבעיה. כרגע יושב בבית-המשפט העליון כל יומם הלוח-ארבע פעמים בשבוע במשטחים ממש. ביתר הימים הוא עובד על החומר, פסקי-דין, מחקר וכו'. נשיא בית-המשפט העליון לא יוכל להגביל את הדיון לפי סעיפים 8 ו-9 רק על-ידו, וזה ודאי יפריע ויהיה על חשבון הצדדים הממשיים למשפטם.

לשאלתו של ח"כ יוניצ'מן: ודאי שיכולים להיות מקרים כאלו. אבל נשיא בית-המשפט העליון, או שהוא ראוי או שאינו ראוי לתפקידו. אפשר לשאול מה יקרה אם ישבו שלושה שופטים ותחת השפעת חוב המשט יגיעו למסקנה אבסורדית. אם כך, מהי הערובה שכל בית-משפט יגיע למסקנה צודקת. אנחנו צריכים לפעול במסגרת הנתונה לנו. אין שלמות במאה אחוזים. צריך להגיע למאכסיומו האפשרי.

לסעיף 7. חשבתי שלא אכנס לדיון הזה. יש פה דבר שהייתי רוצה בו, ויש דבר שקצת מפחיד אותי. נקח בתי-דין דתיים. אינני מתכוון לבתי-הדין הרבניים אלא לבתי-הדין הדתיים ככלל. אם יושב בית-דין כזה והוא בכוונה מתעלם מחוק שוויון זכויות האשה, שנתקבל על-ידי הכנסת, והדבר מגיע לאישור בבית-הדין לערעורים, אני בעד זה שתהיה לו סמכות לאמר: זוהי שגיאה שעל פני פסק-הדין ואנחנו מבטלים אותו. מצד שני אני מתגד לזה שנרחיב את היריעה, למשל, על מקרה שיושב בית-דין רבני שנותן פסק-דין המבוסס על הלכה של הרמב"ם. אני חושש שמא תינתן סמכות לבית-הדין העליון לאמר לבית-הדין: מעיתם בפירוט הרמב"ם. בזה דוקא לא הייתי רוצה. אני חושש שאם זה יהיה כתוב, תהיה לצד אפשרות לסעון זאת ולנסות לשכנע אותנו שהרבנים טעו בפירוט הרמב"ם. אני מניח שגם אם תינתן הסמכות לכך, בית-הדין העליון יפעם לא יעשה זאת במציאות. אבל אנחנו מדברים על נוסח כתוב. וכאן שעלינו לראות אפשרות שיהיו שרים יחרינו, ק"ע עלינו להניח שיכולים להיות שופטים אחרים.

ח. רובין: מה בנוגע לסגיעה בצדק הטבעי?

י. אולשן: אני בעד זה שתהיה סמכות בענין זה. יש לזה מקום. יש בתי-דין שלא במתכוון אינם מעריכים די הצורך מה שאנחנו קוראים עקרונות הצדק הטבעי. אמנם בשנים האחרונות המקרים הילה התמעטו מאוד.

היו"ר נ. ניר: אנחנו מודים לנשיא בית-המשפט העליון על הביאורים אשר בלי שום טעק יביאו לנו תועלת. אני מבין שנצטרך לדון על כמה מן הנקודות שבהן נגע נשיא בית-המשפט העליון ביום ד', ומכאן התוצאה מחוק בתי-המשפט לא יובא השבוע.

הישיבה ננעלה בשעה 13.45.